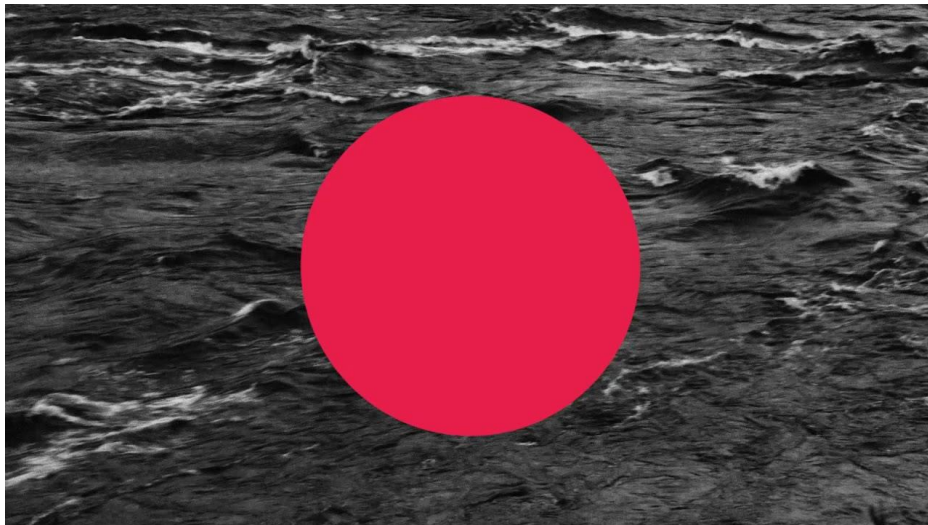

KONSTMUSEET I NORR

Övergångar

Pedagogiskt material med anknytning till Konstmuseet i Norrs projekt *Övergångar* av Jenny Nordmark.

Bildspel och arbetsblad om människans nyttjande av Norrbottens älvar och vattendrag.

Lektionsplan, åk 6–9

Inledning

Det här pedagogiska materialet riktar sig till lärare och elever i årskurs 6-9 för att med konkreta exempel och diskussionsfrågor ge en överblick av människans nyttjande av Sveriges och Norrbottens vattendrag och hur det har påverkat djur och natur. Med utgångspunkt i Konstmuseet i Norrs projekt *Övergångar* av konstnären Jenny Nordmark sätts fokus på Norrbottens älvar: ett stort rött klot släpps på Torne älv och låter det föras fram av väder och vind. Med de frågeställningar och tankar som konstverket kan väcka formuleras sedan underlaget som i dialog med eleverna kan ge en fördjupad förståelse för samspelet mellan människa och natur i deras egna närmiljö. Materialet varierar mellan bildspel och diskussionsfrågor och övningar där eleverna får tillfälle att testa sina kunskaper och dra egna slutsatser.

På Konstmuseet i Norrs hemsida kan ni följa klotets väg längs älven som börjar den 2a maj 2020! Med hjälp av kartor och diskussion om hur vattenleder rör sig kan också lärare och elever tillsammans fundera över vilka olika vägar klotet kan komma att ta under projektets gång.

Denna lektionsplan är framtagen av Konstmuseet i Norr, Norrbottens länskonstmuseum. Denna lektionsplan får inte ändras på något sätt och får inte delas utan hänvisning till Konstmuseet i Norr. Konstmuseet i Norr har fått godkännande att använda bildmaterialen i den form de visas.

Om denna plan saknar information som du anser vara nödvändig för att kunna användas på ett bra sätt, kontakta oss så att den kan uppdateras.
Omslag: © Konstmuseet i Norr. v1 2020-04-28

Innehåll

Mål.....	4
Aktiviteter.....	5
1. Arbetsblad: Sveriges vattendrag	5
2. Bildspel: Samtidskonst med naturtema	5
3. Bildspel: Älven och människan.....	6
4. Arbetsblad: Älvklotets väg.....	7
Källförteckning och material för fördjupning.....	7
Tack för att du använder vår lektionsplan!	11

Mål

- Eleverna får en inblick i det samtida konstfältet och verktyg att prata om konst med hjälp av jämförelser, samt förståelse för att det sällan finns rätta svar i diskussioner om konst.
- Eleverna får en grundläggande kunskap om vattendragen i Sverige och vilka funktioner de fyller.
- Eleverna får öva på att själva inhämta information och att granska källor.
- Eleverna lär sig om hur människan har använt Norrbottens älvar för flottning och utvinning av vattenkraft.
- Eleverna får med hjälp av diskussionsfrågor och faktaunderlag en uppfattning om de konsekvenser människans nyttjande av älvarna resulterat i för växt- och djurliv.
- Eleverna får en möjlighet att komma till egna slutsatser och diskutera för- och nackdelar med människans användande av vattendragen och motivera sina synpunkter utifrån det de lärt sig under lektionen.

Från Skolverkets kursplan för ämnet Biologi, årskurs 4-6:

Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling. Ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.

Tolkning och granskning av information med koppling till biologi, till exempel artiklar i tidningar och filmer i digitala medier.

Från Skolverkets kursplan för ämnet Biologi, årskurs 7-9:

Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.

Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i olika källor och samhällsdiskussioner med koppling till biologi, såväl i digitala som i andra medier.

Aktiviteter

1. Arbetsblad: Sveriges vattendrag **(10 min)**
2. Bildspel: Samtidskonst med naturtema **(30 min)**
3. Bildspel: Älven och människan **(30 min)**
4. Arbetsblad: Älvklotets väg **(15 min)**

1. Arbetsblad: Sveriges vattendrag

Material: Utskrifter av/länkar till faktablad från SMHI samt utskrifter av arbetsbladet

Tidsåtgång: Hemläxa, genomgång i helklass 10 min

Den första uppgiften kan med fördel ges som hemläxa inför lektionen. Eleverna får i uppgift att svara på frågorna i arbetsbladet med hjälp av ett faktablad från SMHI och får öva att själva inhämta information från olika källor. De får också ett tillfälle att källkritiskt granska informationen och lära sig vilken sorts myndighet som SMHI är. Faktabladet handlar om Sveriges vattendrag och ger en överblick av deras betydelse för människan och naturen med hjälp av text, kartor, figurer och tabeller. Läraren kan förslagsvis inleda lektionen med att gå igenom svaren i helklass där eleverna kan rätta varandras svar.

Faktabladet återfinns på SMHI:s hemsida:

http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.10713!webbSveriges%20vattendrag%2016.pdf

2. Bildspel: Samtidskonst med naturtema

Material: Bildspelet "Samtidskonst med naturtema" och underlaget "Samtidskonst med naturtema", skärm eller projektorduk, dator med webbläsare

Tidsåtgång: Flexibel, minst 30 min

I den här aktiviteten ges en introduktion till samtidskonst som tar avstamp i naturen och frågor om klimat. Först presenterar

konstnären Jenny Nordmark sitt verk *Övergångar* som görs i samarbete med Konstmuseet i Norr och berättar om sina tankar kring projektet. Med bilder och länkar till videoklipp presenteras sedan fyra andra samtida konstverk med liknande teman. Medföljande information och förslag till frågor ger eleverna möjlighet att genom att prata om likheter och skillnader diskutera samtida konst. Materialet kan användas fritt och utgå från de tankar och idéer som väcks i dialogen med eleverna. Eleverna lär sig att samtidskonst kan se ut på olika sätt och att när man pratar om konst finns det sällan några rätta svar.

3. Bildspel: Älven och människan

Material: Bildspelet "Älven och människan" och underlaget "Älven och människan", skärm eller projektorduk, whiteboardtavla och pennor

Tidsåtgång: Flexibel, minst 30 min

I det föregående bildspelet presenterades och diskuterades olika samtida konstverk med naturen och klimatet som teman. Följande bildspel är en fördjupning i den del av naturen som *Övergångar* kretsar kring, nämligen älven, och hur detta vattendrag har påverkats av människans användning av den. Här utvecklas också och förklaras några av de begrepp som eleverna lärt sig från hemuppgiften med SMHIs faktablad. Bildspelet kan användas fritt och utgå från det som gruppen lärt sig under tidigare lektioner och utifrån det antingen fungera som en genomgång eller en repetition. Det medföljande underlaget innehåller information och förslag på diskussionsfrågor, men kan med fördel användas utifrån egna önskemål eller förutsättningar. Eleverna uppmuntras att med kunskaper från tidigare övningar komma med förslag och argument till de medföljande frågeställningarna.

4. Arbetsblad: Älvklotets väg

Material: Utskrifter av arbetsbladet "Älvklotets väg", facit till "Älvklotets väg"

Tidsåtgång: 15 min

Lektionsplanen avslutas med en övning i form av ett arbetsblad bestående av ja- och nej-frågor om vad älvklotet i *Övergångar* kan komma att stöta på under sin färd längs Torne älv. Frågorna baseras på det eleverna lärt sig från SMHI:s faktablad och bildspelet om Norrbottens älvar. Eleverna kan arbeta med frågorna enskilt eller två och två, läraren kan sedan med hjälp av facit gå igenom svaren i helklass. Några av frågorna kan vara luriga och står som "kanske" i facit - här kan alla få ett halvt poäng i frågan och diskutera svaren i helklass där eleverna får motivera sina svar.

Källförteckning och material för fördjupning

OM VATTENDRAG OCH RESTAURERING:

Naturvårdsverket: Återställning av älvar som använts för flottning:

<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5649-2.pdf>

Publikation från Naturvårdverket om de effekter flottningen haft på vattendragen och hur restaureringen av dem ser ut. Hämtat 2020-04-28

Projektet ReBorN LIFE:

<https://www.rebornlife.org/>

Projektets hemsida. Hämtat 2020-04-28

Miljö och utveckling: Mångmiljonsatsning på restaurering av älvar i norr:

Lektionsplan • Övergångar • Årskurs 6-9

<https://miljo-utveckling.se/mangmiljonsatsning-pa-restaurering-av-alvar-norr/>

Artikel om satsningarna på restaurering av vattendrag. Hämtat 2020-04-28

Havs- och vattenmyndigheten: ReBorN:

<https://www.havochvatten.se/hav/fiske--fritid/miljopaverkan/fysisk-paverkan/restaurering-i-vatten/restaurering-i-sjoar-och-vattendrag/reborn.html>

Information om projektet ReBorN LIFE. Hämtat 2020-04-28

Umeå Universitets DiVA portal för avhandlingar:

Ice, wood and rocks: regulating elements in riverine ecosystems:

<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:371630/FULLTEXT01.pdf>

En avhandling vid Umeå Universitet om arbetet med att återställa de gamla flottningslederna till sina naturliga utseenden. I den avslutande sammanfattningen på svenska finns information om hur flottningsarna påverkat den biologiska mångfalden och hur arbetet med att restaurera vattendragen sett ut de senaste åren. Hämtat 2020-04-25

OM VATTENKRAFT:

Tidningen Forskning och framsteg: Den nya striden om vattenkraften:

<https://fof.se/tidning/2014/6/artikel/den-nya-striden-om-vattenkraften>

Artikel med olika perspektiv på vattenkraft, effekterna den får och möjliga anpassningar för vattenkraften i framtiden. Hämtat 2020-04-28

Naturskyddsföreningen: Vår viktiga vattenkraft - så kan den bli bättre:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/hav/vattenkraft>

Lektionsplan • Övergångar • Årskurs 6-9

Naturskyddsföreningens förslag på förbättringsområden för vattenkraften. Hämtat 2020-04-28

Naturskyddsföreningen: Framtidens vattenkraft släpper fiskarna fria:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/hav/framtidens-vattenkraft>

Naturskyddsföreningens visioner om hur den framtida utvinningen av vattenkraft kan se ut. Hämtat 2020-04-28

Naturskyddsföreningen: Ny lagstiftning för vattenkraften är här!:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/hav/vattenlagstiftning>

Naturskyddsföreningens information om de framsteg som gjorts i form av lagstiftningar för vattenkraften. Hämtat 2020-04-28

OM FLOTTNINGEN I NORRBOTTEN:

Norrbottens Museums kulturmiljöhistoriska blogg:

Flottning – en förfluten del av Norrbottens historia:

<https://kulturmiljonorrbotten.com/2017/03/24/flottning-en-forfluten-del-av-norrbottens-historia/>

Inlägg om flottningen i Norrbotten med bilder från museets arkiv. Hämtat 2020-04-28

Norrbottens Museums kulturmiljöhistoriska blogg:

Karlsborg – en del av Norrbottens industrihistoria:

<https://kulturmiljonorrbotten.com/tag/angsag/>

Inlägg om ångsågen i Karlsborg och flottningen längs Kalix älv med bilder från museets arkiv. Hämtat 2020-04-28

Skogshistoriska Sällskapet Årsskrift 2016: sid 12-21:

<https://skogshistoria.se/wp-content/uploads/2018/08/Årsskrift-2016-s-12-21-Bosse-Johansson-Skogen-flottningen-och-Norrbottens-människor.pdf>

Utdrag ur Bosse Johanssons bok *Flottare med färg* om flottningen i Norrbotten, boken finns i sin helhet på biblioteket. Hämtat 2020-04-25

Länsstyrelsen i Norrbottens Län: Värdefulla flottleder i Norrbottens län, kulturhistorisk bedömning och förslag till bevarande, Länsstyrelsens rapportserie 7/12:

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4df86bcd164893b7cd962c58/1538671523026/V%C3%A4rdefulla%20flottleder%20i%20Norrbottens%20l%C3%A4n.pdf>

Rapport om inventeringen av spår från flottningen på Norrbottens älvar med kartor och bilder. Hämtat 2020-04-25

Sveriges Lantbruksuniversitets arkiv för studentarbeten:
Flottningen i norra Sverige

https://pub.epsilon.slu.se/4361/1/Nilsson_R_1999.pdf

Uppsats om hur livet såg ut för flottarna i norra Sverige och hur arbetet tedde sig. Hämtat 2020-04-25

Tack för att du använder vår lektionsplan!

Vi utvecklar vårt utbildningsprogram löpande och vill gärna veta vad du som lärare tycker om materialet. Har du några frågor eller förbättringsförslag kring denna lektionsplan får du gärna kontakta oss.

Vi skulle vara mycket tacksamma om du vill dela med dig av bilder som tas i samband med lektionen eller av lektionsresultaten.

Bilder kan komma att användas för intern dokumentation och i utvecklingen av lektionsplaneringen. Bilder kan även komma att användas i utbildningssyfte. Bilderna kommer att förbli i vår ägo och kommer inte att säljas till tredje part.

I enlighet med dataskyddsförordningen GDPR och eventuella policyer på din arbetsplats kan vi bara använda bilder där elever och andra personer inte kan identifieras. Sådana bilder kan exempelvis tas bakifrån (visar endast ryggen) eller vara bilder av teckningar eller andra närbilder av elever som använder olika material där personer inte kan identifieras. Vi förstår att dessa begränsningar gör det svårare att ta bilder men vi hoppas att du tar dig tid att ta några bilder om möjligt - det skulle vara mycket värdefullt för oss!

Konstmuseet i Norr
981 85 Kiruna

www.konstmuseetinorr.se

info@konstmuseetinorr.se
skola@konstmuseetinorr.se